

Pomysł zniesienia obowiązku sporządzenia uzasadnienia wyroku sądu I instancji w razie uwzględnienia w całości powództwa a realna weryfikowalność decyzji procesowych

Celem powołanego w 2019 r. Centrum Badań nad Aksjologią Procedur Cywilnych przy Katedrze Postępowania Cywilnego I UŁ jest stałe dokonywanie oceny aksjologicznego uzasadnienia dla przyjętego lub projektowanego sposobu ukształtowania instytucji procesowych występujących w postępowaniach cywilnych. Z pewnością na taką ocenę zasługuje zgłoszony przez niektórych członków Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego pomysł podjęcia prac nad projektem znoszącym obowiązek sporządzania uzasadnienia wyroku sądu I instancji, w sytuacji uwzględnienia przez niego powództwa w całości (na temat tego pomysłu zob. <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/sad-uzna-pozew-co-z-uzasadnieniem-propozycje,535181.html>).

Punktem odniesienia przy dokonywaniu aksjologicznej oceny wskazanego pomysłu powinno być przede wszystkim kryterium w postaci realnej weryfikowalności decyzji procesowych (na temat tego kryterium aksjologicznej oceny regulacji procesowej zob. S. Cieślak, *Założenia aksjologiczne postępowania cywilnego – propozycja sformułowania kryteriów aksjologicznej oceny regulacji procesowej* [w:] *Założenia aksjologiczne nowelizacji k.p.c. z dnia 4 lipca 2019 r.*, pod red. S. Cieślaka, Łódź 2020, s. 19–23). Źródłem normatywnym tego kryterium są przepisy art. 45 i 2 Konstytucji RP. Aby regulacja procesowa zawarta w Kodeksie postępowania cywilnego spełniała to kryterium należałoby podjąć działania zmierzające w kierunku przeciwnym do zaproponowanego w ocenianym pomysle. Motywy składające się na uzasadnienie wyroku powinny stanowić niezbędną część procesu podejmowania decyzji sądowej, dlatego w chwili wyrokowania sąd musi się liczyć z obowiązkiem wytłumaczenia stronom, dlaczego podjął decyzję określonej treści. W konsekwencji optymalne byłoby, gdyby wszelkie decyzje sądowe zawierały uzasadnienie z chwilą ich podjęcia, bez konieczności składania wniosków przez strony. Od takiej reguły można by co najwyżej pozostawić drobne wyjątki umożliwiające sporządzanie uzasadnień niektórych decyzji tylko na wniosek strony.

Podjęcie decyzji bez obowiązku ich uzasadnienia może prowadzić do wzrostu ryzyka arbitralności i nieprzewidywalności działania sądu. Czasu poświęconego na sporządzenie uzasadnienia wyroku nie można traktować jako straconego, ponieważ obowiązek jego sporządzenia jest jednym z czynników wpływających na skonkretyzowanie treści rozstrzygnięcia. W szczególności, możliwym skutkiem wprowadzenia w życie rozważanego pomysłu byłaby większa skłonność do uwzględniania przez sąd w całości wytoczonego powództwa, nawet gdy co do niewielkiej jego części miałby on wątpliwości. W ten sposób sąd mógłby bowiem zmniejszyć swoje obciążenia pracą.

Zamiast ograniczania obowiązku sporządzenia uzasadnienia wydawanych decyzji, lepiej byłoby wobec tego dokonać dwóch modyfikacji idących w przeciwnym kierunku. Pierwszą z nich powinno być wprowadzenie obowiązku sporządzania uzasadnień z urzędu wszelkich decyzji procesowych. Jedną z zalet tego rozwiązania byłoby zaoszczędzenie czasu orzeczników poświęcanego na badanie dopuszczalności wniosków o sporządzenie i doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem (art. 328 KPC) oraz na rozpoznawanie zażaleń wnoszonych na postanowienia o odrzuceniu tych wniosków (art. 394^{1a} §1 pkt 7 KPC). Drugą modyfikacją powinno być zapewnienie rzeczywistej zwięzłości sporządzanych uzasadnień, stosownie do postulatu zawartego w art. 327¹ §2 KPC. W tym zakresie potrzebna byłaby zmiana praktyki sądowej, którą w znacznym stopniu wymusiłaby zasada uzasadniania z urzędu wszelkich decyzji sądowych.

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak
kierownik Centrum Badań nad Aksjologią Procedur
Cywilnych UŁ